

Deel van grote Kolgansen - concentratie in het Friese weidegebied.

Wilde ganzen in Nederland

door Th. Mulder

Sinds de zestiger jaren is het aantal doortrekkende en overwinterende ganzen in ons land spectaculair toegenomen. Ook de belangstelling van wetenschapsmensen en liefhebbers is sterk groeiende. Het thans verschenen boek 'Wilde ganzen in Nederland', uitgegeven door de K.N.N.V. in samenwerking met 'Vogelbescherming', is een neerslag van wat er nu bekend is over 'onze' ganzen. Niet alleen waar en wanneer ze te zien zijn en welke soorten, ook de achtergronden van hun aanwezigheid en gedrag, hun herkomst en trek, worden erin besproken.

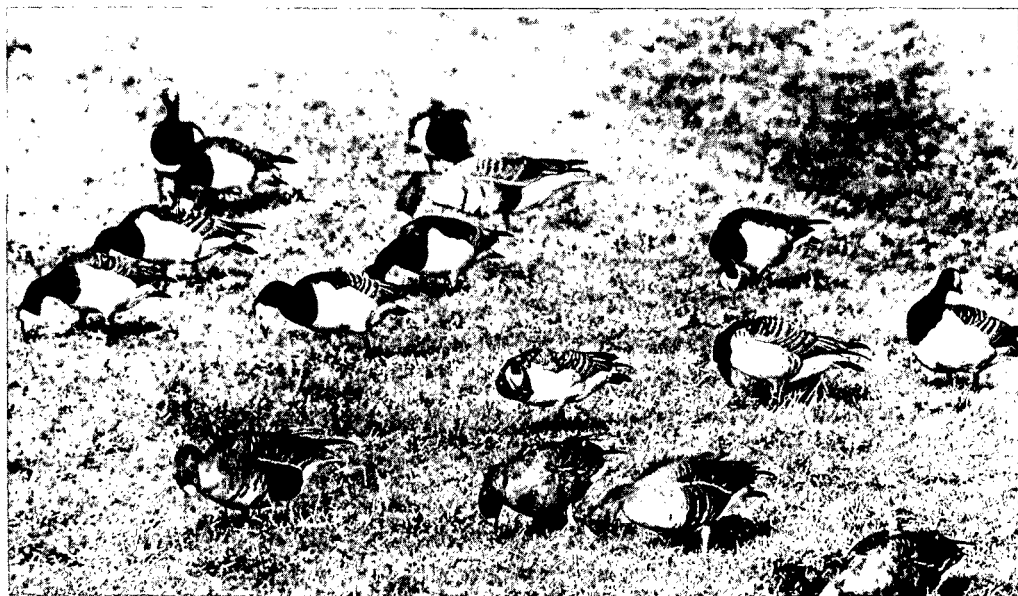
Dit artikel belicht enige aspecten van hun voorkomen in ons land.

Van de 6 in West-Europa voorkomende soorten tezamen verblijven er de laatste jaren herhaaldelijk meer dan 200.000 gelijktijdig binnen onze grenzen. Van sommige soorten komt het grootste deel van de in de West-Europa overwinterende populatie naar Nederland. Nergens in Europa komen dergelijke grote aantallen ganzen op zo'n betrekkelijk geringe oppervlakte voor als in ons land. Wat deze schuwe en waakzame vogels beweegt om zo massaal juist dit door mensen zo overbevolkte landje op te zoeken is niet duidelij-

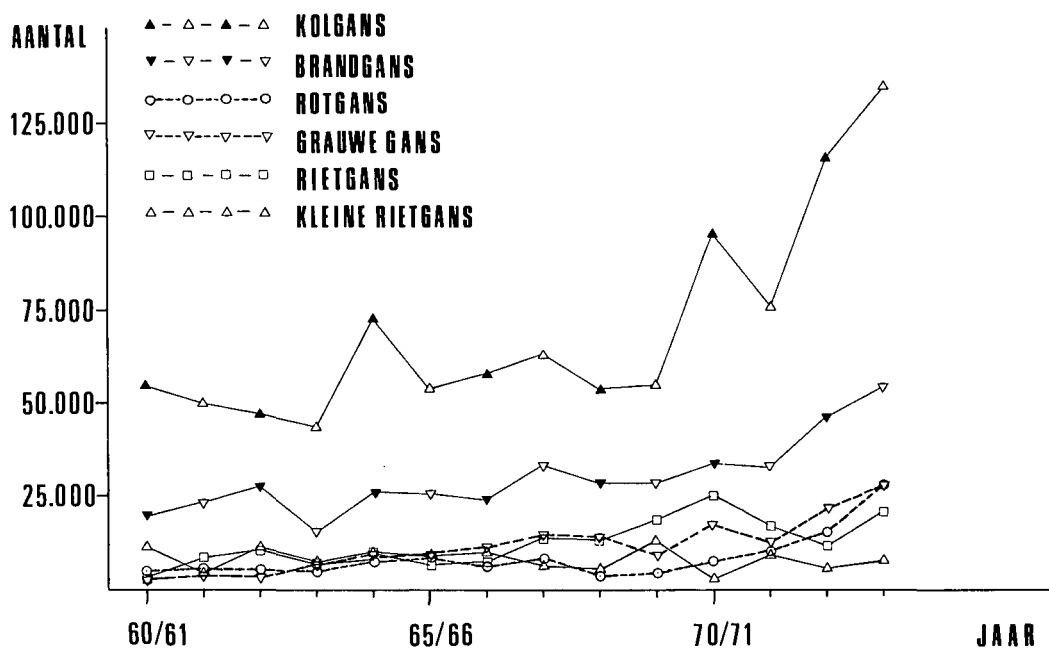
lijk; blijkbaar zijn er gunstige factoren die tegen de nadelen opwegen.

De spectaculaire toename in ons land komt op de eerste plaats op rekening van de Kolganszen, die meer dan de helft van het totaal aantal bij ons overwinterende ganzensoorten uitmaken. Het is moeilijk na te gaan of er sprake is van een absolute toename van de Kolganspopulatie. De mogelijkheid dat de populatie die in West-Europa overwintert versterking heeft gekregen van vogels die vroeger elders overwinterden, is niet uitgesloten. Van de Rot- en Brandganszen staat wel vast dat de in Europa overwinterende populaties het laatste decennium zijn toegenomen. Van de Rietgans is het waarschijnlijk dat in de laatste jaren de westgrens van het Europese wintergebied wat meer naar het westen is verschoven.

Een duidelijke groei van de populatie, zoals bij enkele soorten is vastgesteld kan verschillende oorzaken hebben, zoals een reeks zachte winters, een gunstiger jachtregeling en een verbeterde voedselsituatie in de wintergebieden. Wat betreft de twee laatstgenoemde mogelijke factoren is de situatie in Nederland gunstig te noemen. De jacht op ganzen is beperkt en het voedselaanbod is groot.

Het maximum aantal waargenomen ganzen in Nederland in de jaren 1960 t/m 1974 (overgenomen uit 'Wilde ganzen in Nederland', uitgave K.N.N.V.-Vogelbescherming 1976)

Grazende Kol- en Brandganzen.

Paar Rotganzen grazend op kwelders. De Rotgans is van alle hier voorkomende soorten het minst een 'cultuurvolger'.

Overzicht van de oppervlakte kultuurgrond die de ganzen maximaal als voedselgebied gebruiken, in vergelijking met de aanwezige oppervlakte in Nederland.

	Maximaal door de ganzen gebruikt voedselgebied		Totaal aanwezige oppervlakte	
	grasland	akkerland	grasland	akkerland
Waddeneilanden	4.000 ha	500 ha	9.000 ha	3.000 ha
Groningen	500 ha	1.000 ha	65.000 ha	116.000 ha
Friesland	35.000 ha	—	222.000 ha	17.000 ha
Drente	500 ha	500 ha	105.000 ha	79.000 ha
Overijssel	10.000 ha	—	193.000 ha	36.000 ha
Gelderland	5.000 ha	500 ha	220.000 ha	58.000 ha
IJsselmeerpolders	8.000 ha	8.000 ha	15.000 ha	60.000 ha
Z. Holland	8.000 ha	4.000 ha	109.000 ha	51.000 ha
Zeeland	8.000 ha	6.500 ha	21.000 ha	101.000 ha
N. Brabant	5.500 ha	7.500 ha	178.000 ha	118.000 ha
Totaal geheel Nederland	84.500 ha = 8,5%	28.500 ha = 3,5%	1300.000 ha	800.000 ha.
	van de aanwezige oppervlakte. Samen: 113.000 ha cultuurgrond = 5,4% van totaal		(In de niet genoemde provincies zijn geen belangrijke ganzengebieden) Totaal 2.100.000 ha cultuurgrond	

Grazende grauwe ganzen bij het Hollands Diep.

Uit de tabel blijkt dat de ganzen in ons land samen ten hoogste 130.000 ha of ruim 5% van het totale landbouwareaal (gras- en akkerland tezamen) als voedselgebied in gebruik kunnen hebben. Daarbij komen nog zo'n 30.000 ha zgn. woeste gronden, in hoofdzaak kwelders en slikken in het wadengebied en de delta, vooral van belang voor Rotganzen; verder enige moeras- en plassen gebieden, zoals het niet-ontgonnen deel van Flevoland, ondermeer van belang als voedselgebied voor Grauwe ganzen. Het overgrote deel van de ganzen zoekt zijn voedsel echter op de landbouwgronden.

Meer dan driekwart van de door de ganzen gebruikte cultuurgrond bestaat uit grasland. Gras vormt in ons land het hoofdvoedsel voor Kolganzen en Kleine rietganzen; ook

het grootste deel van de Brandganzen foeraageert vrijwel uitsluitend op grasland, terwijl ook voor de overige soorten gras een deel van het menu vormt.

Door het intensief gebruik van kunstmest en daarmee samenhangende maatregelen zijn onze graslanden vooral de laatste decennia in versneld tempo ingrijpend veranderd in samenstelling en gebruik. Een en ander heeft ondermeer tot gevolg dat nu over zeer grote oppervlakten het grasland bestaat uit een dichte welige grasmat waarin voedzame weidegrassen overheersen, die ook in de winter doorgaans sappig groen blijven. Niet alleen maakt deze intensieve graslandcultuur een zeer hoge veebezetting mogelijk, ook de ganzen kunnen er op een betrekkelijk gering oppervlak voor zeer grote aantallen ruim voldoende voedsel vinden.

Trekkende Brandganzen

Maar voldoende voedsel is niet de enige eis die de ganzen aan hun verblijfplaats stellen. Hoewel er in grote delen van ons land voldoende potentieel voedselgebied voor ganzen beschikbaar is, blijkt uit de verspreiding van de pleisterplaatsen dat zij zich in hoofdzaak concentreren in enkele streken, te weten in het Waddengebied (vooral van belang voor Rotganzen en Brandganzen), in de provincie Friesland (Kolganzen, Kleine rietganzen en Brandganzen), in de IJsselmeerpolders en naaste omgeving (vooral Grauwe ganzen, Kolganzen en Rietganzen) en in het Delta-gebied (Grauwe ganzen, Kolganzen, Rietganzen, Rotganzen en Brandganzen.)

Al met al concentreren de ganzen zich op zo'n 3% van de totale oppervlakte van ons land; slechts een fractie hiervan is gelijktijdig in gebruik. Dit cijfer geeft alleen een indruk van de betrekkelijk geringe oppervlakte waarbinnen de ganzen zich ophouden.

Een verklaring voor het feit dat maar zo'n klein deel van het beschikbare voedselareaal gebruikt wordt, moeten wij zoeken in andere voorwaarden waaraan ganzenpleisterplaatsen moeten voldoen. Van groot belang is de aanwezigheid van een geschikte rust- en slaappleaks. De ganzen prefereren hiervoor een ruime oppervlakte liefst ondiep water. De slaappleaks mag niet te ver van de voedsel-

terreinen liggen; in ons land is de gebruikelijke afstand zelden meer dan 10 km., meestal veel minder.

Ook de factor rust, zowel op de slaappleaks als in het voedselterrein, is van essentieel belang. Beide factoren zijn (nog) aanwezig in de eerder genoemde gebieden waar de ganzen zich concentreren, maar het aanbod van geschikte pleisterplaatsen is door de steeds verder om zich heen grijpende menselijke bedrijvigheid steeds kleiner geworden. In de betrekkelijk weinige gebieden waar aan alle eisen, die de ganzen aan hun omgeving stellen nog wordt voldaan, zien we dan ook zeer grote concentraties. De intensivering van de landbouw heeft weliswaar tot gevolg dat deze concentraties op een relatief kleine oppervlakte voldoende voedsel vinden, maar eigenlijk is deze opeenhoping een teken aan de wand. Ook elders in Europa zijn veel pleisterplaatsen ongeschikt geworden. Bovendien maakt een grote concentratie zonder veel uitwijkmogelijkheden de ganzen veel kwetsbaarder.

Laten wij hopen dat ons winterse polderland tot in de lengte van jaren zal worden opge-
luisterd door scharen wilde ganzen.

Adres van de schrijver: